

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
7032-09

meddelad i Stockholm den 12 maj 2011

KLAGANDE
TV4 AB, 556242-7152

Ombud: AA

MOTPART
Granskningsnämnden för radio och tv
Myndigheten för radio och tv
Box 33
121 25 Stockholm-Globen

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Kammarrätten i Stockholms dom den 6 oktober 2009 i mål nr 1709-09, se bilaga

SAKEN
Särskild avgift enligt radio- och tv-lagen

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

Yrkanden

TV4 AB yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska upphäva beslutet att påföra

Dok.Id 102332

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2

Telefon
08-561 676 00
E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-12:00
13:00-16:30

TV4 särskild avgift.

Granskningsnämnden för radio och tv (granskningsnämnden) bestrider ändring.

Vad TV4 anför

Tv-serien Poirot ska anses vara en tv-serie i radio- och TV-lagens (1996:884) mening, inte en spelfilm gjord för tv. Annonsavbrotten var placerade på ett sådant sätt att programmets integritet och värde inte har kränkts.

Serien om Poirot bör ses i kronologisk ordning eftersom nya avsnitt refererar till äldre avsnitt och flera karaktärer återkommer i serien. Exempel på andra tv-serier som följer en kronologisk utveckling vad gäller karaktärer och handling, men ändå består av avslutande delar i varje avsnitt är ”Skärgårdsdoktorn” och ”Snoken” i SVT, ”CSI Miami” i Kanal 5, serieavsnitten av ”Batman” i SVT och ”Oskyldigt dömd” i TV4.

Det enda som skiljer serien ”Poirot” från de nämnda serierna är sändningstiden. Poirots sändningstid, exklusive annonsavbrott, är ca 1,5 timme medan den vanligtvis är 44 minuter för andra tv-serier. Det finns ingen lagbestämmelse eller praxis som anger att en tv-serie för att betraktas som en sådan ska pågå ett visst antal minuter. Enligt EU-domstolen räcker det med att en av flera karaktärer återkommer i programmen eller att handlingen fortskrider för att tv-programmet inte ska betraktas som en film gjord för tv (mål C-245/01).

Internationellt sett finns det två huvudbegrepp för det som på svenska kallas serie. Det är ”series” och ”serial”. En ”series” består av avgränsade händelseförlopp som utvecklas i avsnitt, episoder som i sin handling står för sig själva utan beroende av andra avsnitt. Varje avsnitt tar upp ett mysterium, problem eller uppdrag som ska lösas. Frågeställningarna eller mysterierna ingår i en serie av flera. Publiken är familjär med typen av frågeställning och de olika återkommande karaktärernas typiska perspektiv, men själva gåtan som ska lösas är unik för varje avsnitt. En typisk genre inom denna form är polisserien eller deckargåtan. En

”serial”, som på svenska kallas följetong, består av flera dramaturgiska trådar där utveckling ofta innebär förändring över många avsnitt. I den svenska översättningen av aktuella EU-direktiv har series och serials översatts enbart med serier, vilket har medfört att en viktig dramaturgisk och produktionsmässig aspekt fallit bort. På svenska har man helt enkelt inte tänkt på eller möjligen varit okunnig om den variation som finns i begreppet serier. Det framgår tydligt av direktiven att berättarstrukturer som de i Poirot är ett välkänt fenomen, en etablerad form av serie.

Placeringen av avbrotten följer dramaturgisk tradition för berättande som innebär att skapa förväntan inför ”vad som händer sedan”. Domstolarnas avgöranden tycks vila på lekmannamässiga antaganden och inte på fackmannamässig kunskap inom dramatikområdet. De dramaturgiska stilarna är många. I modernt film- och tv-berättande utgör de olika berättarkomponenterna ett ständigt inflätat samspel. Vid scenbyten är det inte ovanligt att musiken överbryggas in i och över nästa scen. Färger, ljussättning, tempo, miljöljud och musik skapar rakt igenom berättelserna en väv. Med den flora av dramaturgier med historisk förankring och i ständig utveckling blir det godtyckligt att försöka utse de mest naturliga pauserna. Vid många scenförändringar ingår exempelvis ”cliff hangers” som en naturlig del av de formler författare och regissör valt för berättandets dramaturgi.

Direktivtexten talar om ”cinematographic works” vilket hänvisar till filmskapande som konstform. (I den svenska språkversionen används termen biograffilm, HFD:s anm.). Utvecklingen har dock sprungit ifrån den strikta uppdelningen i finkultur kontra skräpkultur som finns i antagandet att ett filmiskt verk är konst medan en tv-produktion är en enklare form. Uppdelningen är förlegad. Frågan om inplacering av reklam härstammar ur tanketraditionen av hög/låg. Reklamen är placerad i enlighet med etablerad dramaturgi.

Poirot är enligt alla fackmannamässiga definitioner en ”series”, det som på svenska kallas en serie. Enligt den nya radio- och tv-lagen är antalet annonsavbrott i Poirot inte längre lagstridigt oavsett om programmen anses vara en ”film för tv” eller en ”television series”.

Vad granskningsnämnden anför

Granskningsnämnden utgår från att bestämmelserna i den nya radio- och tv-lagen (2010:696), RTVL, ska tillämpas i målet. Även med tillämpning av den lagen hade avbrott kunnat ske endast tre gånger. Nämnden bestrider alltså påståendet att antalet avbrott – fyra stycken – har stöd i lagen oavsett om programmen anses vara ”film för TV” eller ”tv-serier”.

En genomgång av direktivets olika språkversioner visar att den svenska språkversionen har en något annorlunda utformning genom att begreppet ”tv-serier” används för att täcka vad som i övriga språkversioner har delats upp i ”serier” och ”följetonger”. Skillnaden torde dock inte ha någon omedelbar betydelse i det nu aktuella fallet. Frågan som nu är uppe till behandling är om Poirot är att betrakta som filmer gjorda för tv eller som avsnitt i en tv-serie, begrepp som finns såväl i den svenska versionen av direktivet som i RTVL.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET*Sammanfattande bakgrund*

Poirot bestod av åtta program som sändes i tv i slutet av år 2006 och början av år 2007. Granskningsnämnden granskade antalet avbrott i sex av dem. De var programlagda mellan kl. 20.00 och 21.55. I varje program förekom fyra avbrott för annonser. Vidare prövade granskningsnämnden avbrottens placering i det program som sändes den 24 januari 2007. Granskningsnämnden ansökte hos länsrätten om att TV4 skulle åläggas att betala en särskild avgift på 675 000 kr. Som grunder angav granskningsnämnden dels att högst tre annonsavbrott var tillåtna, dels att avbrotten i programmet den 24 januari 2007 hade placerats på ett sätt som inte var tillåtet.

Länsrätten ansåg att ett av avbrotten var tillåtet men hade i övrigt samma uppfattning som granskningsnämnden och beslutade att TV4 skulle betala en

särskild avgift på 650 000 kr. Genom det nu överklagade avgörandet avslog kammarrätten ett överklagande från TV4.

Frågor i Högsta förvaltningsdomstolen

Högsta förvaltningsdomstolens prövning gäller främst två frågor, nämligen tillåtligheten av fyra annonsavbrott i programmen och av placeringen av avbrotten i programmet den 24 januari 2007. Beroende på utfallet av denna prövning ska domstolen också bedöma frågan om avgift.

Vilken lag ska tillämpas?

Underinstanserna har prövat målet med tillämpning av radio- och TV-lagen. Den har upphört att gälla fr.o.m. den 1 augusti 2010 och i stället gäller RTVL. En redovisning av innehållet i 1996 års lag finns i länsrättens dom.

I 8 kap. RTVL finns bestämmelser om reklam och andra annonser. I 3 § föreskrivs att vissa typer av program över huvud taget inte får avbrytas av annonsering. I 4 § finns regler om avbrotten. Program får avbrytas av annonsering endast om avbrottet, med hänsyn till naturliga pauser i programmet och programmets längd och karaktär, inte påverkar programmets integritet och värde eller kränker rättighetshavarnas rättigheter (4 § första stycket). Sändning av nyhetsprogram, biograffilmer och filmer producerade för tv, utom tv-serier och dokumentärprogram, får under förutsättning att kraven i första stycket är uppfyllda avbrytas av annonsering en gång varje tablålagd period på minst trettio minuter (4 § andra stycket).

I 17 kap. 5 § första stycket 7 föreskrivs att den som inte följer bestämmelserna om annonser i bl.a. 8 kap. 3 och 4 §§ får åläggas att betala en särskild avgift. Enligt 17 kap. 6 § fastställs den särskilda avgiften till lägst 5 000 kr och högst 5 miljoner kr.

Vid bedömningen av om en gällande eller upphävd lag ska tillämpas gäller som grundläggande princip att prövningen av om en sanktion bör utdömas ska ske med tillämpning av de bestämmelser som är minst ingripande mot den enskilde.

Regleringen är i stort sett densamma i den nya och den gamla lagen. En skillnad finns dock, nämligen hur ofta annonsavbrott får ske. I fråga om biograffilmer (spelfilmer) och filmer producerade för tv, utom tv-serier och dokumentärprogram, gäller enligt RTVL att avbrott får ske en gång varje tablålagd period om 30 minuter. Enligt 1996 års lag gällde i stället att avbrott fick ske en gång för varje period om 45 minuter. För program som har en tablålagd tid på en timme och femtiofem minuter gäller således fortfarande att högst tre avbrott är tillåtna om programmet inte är att anse som del av en tv-serie.

Högsta förvaltningsdomstolen finner att den nya lagen, RTVL, ska tillämpas.

Är Poirot en tv-serie?

Undantaget i 8 kap. 4 § andra stycket RTVL för tv-serier och dokumentärprogram är formulerat på i princip samma sätt som i artikel 20.1 i den svenska språkversionen av direktivet 2010/13/EU om audiovisuella medietjänster och motsvarande bestämmelser i äldre direktiv. I den danska språkversionen används formuleringen ”bortset fra serier, føljetoner og dokumentarprogrammer” och i den franska ”à l'exclusion des séries, feuilletons et documentaires”. I den engelska versionen är formuleringen ”excluding series, serials and documentaries”.

Klart är att de olika programmen om Poirot inte är någon följetong. Begreppet serier i meningen ”series” eller ”séries” prövades av EU-domstolen i dom den 23 oktober 2003 (mål nr C-245/01). Domstolen, som tillämpade direktivet i en äldre lydelse, fann att bestämmelserna skulle tolkas mot bakgrund av den allmänna systematiken i och syftet med de föreskrifter i vilken den ingår (p. 99). Domstolen ansåg att seriebegreppet fordrade ”ett innehållsmässigt samband i form av gemensamma faktorer som avser handlingen i de berörda filmerna” (p. 105). Som exempel på samband nämndes att samma handling fortsätter från ett program till ett annat eller att en eller flera rollfigurer återkommer i de olika programmen (p. 108).

För att ett tv-program ska vara att hänföra till en serie måste det alltså finnas ett samband mellan de olika programmen. De nu aktuella programmen bygger på olika romaner som inte har någon gemensam handling utan är fristående från varandra. Programmen behöver inte ses i någon viss ordning. Vad som är gemensamt är huvudpersonen och, i fråga om vissa av programmen, några andra personer. Sambandet är alltså mycket uttunnat och programmen kan inte ses som delar av en serie i den mening termen har i RTVL.

Antalet avbrott för annonser strider alltså mot 8 kap. 4 § andra stycket RTVL.

Övrigt

I fråga om placeringen av annonsavbrotten (jfr RÅ 2010 ref. 16) och avgiften gör Högsta förvaltningsdomstolen samma bedömning som underinstanserna.

Högsta förvaltningsdomstolens slutsats är således att överklagandet ska avslås.

Mats Melin

Karin Almgren

Nils Dexe

Anna-Karin Lundin

Anita Saldén Enérus

Karin Königsson

Föredragande justitiesekreterare

Mål nr
7032-09

Avd. I

Föredraget 2011-02-09